

شوراها، مدیریت محلی و مدیریت شهری

سید سعید میرمحمدی

دانشجوی دکتری حقوق عمومی دانشگاه آزاد تهران شمال

ss.mirmohammadi@gmail.com

چکیده

شوراهای شهر به عنوان تبلور و نمود مشارکت اصیل مردمی در عرصه تصمیم‌گیری‌های اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی، به نوعی مشارکت جمعی و تصمیم‌گیری‌های مربوط به امور مردم هستند. شوراهای اسلامی شهر و شهرداری به عنوان دو بازوی نظارتی و اجرایی نظام مدیریت شهری، نقش مؤثر و اساسی در روند اداره شهر ایفا می‌کنند. با توجه به این که شوراهای اسلامی شهر کارآمدترین ابزار حکومت محلی برای مدیریت شهری و در راستای نهادینه شدن مشارکت مردم در ساختارهای تصمیم‌گیری محلی هستند توسعه نقش آنها در امور مدیریت شهری و شهرداری، ضرورت غیر قابل انکاری دارد. از جمله مسائلی که شوراها می‌توانند در آن نقش داشته باشند نظارت بر اجرای طرح‌ها و پروژه‌های عمرانی، بهداشتی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و رفاهی شهر و سرعت بخشیدن اجرای این پروژه‌هاست که در اصل ۱۱۰ قانون اساسی به آن اشاره شده است. رویکرد حاکم بر پژوهش، توصیفی - تحلیلی می‌باشد. در این پژوهش، ضمن استفاده از منابع و اسناد کتابخانه‌ای معتبر، از فواید آثار و حکمت‌های نهفته در شورا، نقش شورای شهر در بهبود مدیریت شهری و نقش شوراهای اسلامی در عمران و آبادانی روستاها سخن به میان خواهد آمد.

کلمات کلیدی: شوراها، مدیریت محلی، مدیریت شهری، شهر

اولین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری

The first annual conference of Architecture, Urban planning & Urban management

اهمیت و جایگاه شورا

رویکرد بشر به مشورت و تبادل نظر با صاحبان فکر و تجربه، پیشینه‌ای به قدمت زندگی او دارد. انسان‌های دوراندیش برای حل مشکلات و راه‌یابی به نظرهای درست در حیطه‌ی زندگی فردی و اجتماعی همواره با افراد خردمند مشورت می‌کنند و از رای و نظر آن‌ها برای گشودن گره‌ها بهره‌مند می‌شوند. با ظهور اسلام در آغاز رسالت حضرت محمد (ص)، مشورت کردن از ویژگی‌های افراد مؤمن اعلام شد. قرآن کریم مسئله مشورت را مهم دانسته و آن را به صورت یک فرمان الهی بیان کرده است.

مسئله شور و مشورت و مشاوره در اسلام و در منطق عملی پیشوایان حق از اهمیت بسیاری برخوردار است. در سیره پیامبر اکرم (ص) نوشته‌اند که آن حضرت با اصحاب خود بسیار مشورت می‌کرد. ۱. و نیز از برخی اصحاب آن حضرت و عایشه نقل شده است که هیچکس را ندیدیم که با اصحاب خود بیشتر از رسول خدا با اصحابش مشورت کند. ۲. رسول خدا و ائمه هدی علیهم السلام اجماعاً، با وجود آنکه معصوم بودند و نیازی به مشورت نداشتند و حتی قطع نظر از وحی و مقام خلیفه‌اللهی، دارای چنان اندیشه کامل و نیرومندی بودند که از مشورت بی‌نیازشان می‌کرد، با این حال مشورت می‌کردند. ۳. عمل به شورا، از اصول مسلم سیره پیامبر اکرم (ص) و اوصیای آن حضرت است. اینکه چرا آنان مشورت می‌کردند و چه ضرورتی در این کار می‌دیدند، مطلبی است که در طی این فصل بخوبی روشن می‌شود، اما مقدمتاً به نکاتی اشاره می‌شود رسول خدا (ص) با مشورت کردن، از یک سو مسلمانان را متوجه اهمیت شورا می‌کرد و از دیگر سو به آنان می‌آموخت که به این سیره عمل کنند و پس از آن حضرت به این سنت نیک تأسی و به این روش اقتدا کنند. ۴. مسلمانان می‌آموختند که شورا باید به عنوان یک اصل و قسمتی از برنامه زندگیشان باشد، نه یک امر فرعی و خارجی از برنامه زندگی. شورا مایه الفت اجتماعی، پیوند مردم، ارزش یافتن آنها و مشخص شدن قدر و جایگاهشان در امور اجتماعی بود. ۵. مشورت کردن پیامبر با اصحابش برای مراعات حال آنها و احترام ایشان بود. ۶. این حرکت، خود موجب رشد اندیشه و تفکر در جامعه اسلامی می‌شد. با این اقدام، صاحب‌نظران و اهل اندیشه و صاحبان رأی رشد کرده، جایگاه واقعی خود را می‌یابند روحیه انفعال در مردم، دور بودن از امور جامعه و بی‌اهمیتی نیست به مسائل رنگ می‌بازد. روحیه انزوا و مرده بودن مردم به دلیل نظر داشتن ولی امکان شرکت نیافتن در امور جامعه از بین می‌رود. مردم اعتبار یافته، پیوندهای اجتماعی مستحکم می‌شود روحیه مسؤلیت‌پذیری و شرکت در امور قوت می‌یابد. رابطه رهبری و مردم، کارگزاران و توده‌ها به گونه‌ای متقابل و دوسویی در می‌آید و جامعه از قوامی درست برخوردار می‌شود. نسبت حاکم و محکوم، ظالم و مظلوم و بالا دست وزیر دست منتفی شده، همگان میدان اندیشه و نظر و شرکت در آنچه به آنان مربوط است می‌یابند. به روشنی می‌توان دریافت که یکی از عوامل موفقیت پیامبر در پیشبرد هدفهای اسلامی، همین مسئله مشورت بوده است آن حضرت نشان داد که جامعه را چگونه می‌توان به سلامت اداره کرد و چگونه می‌توان جلوی خودرأیی و خودسری را که از بزرگترین آفتهای اجتماعی است گرفت. انسانهایی که از فکر قوی برخوردارند و صاحب

1- «و كان صلي الله عليه و سلم كثير المشاورة لهم.» ص 82

2 - ر.ك: فتح الباري، ج 13، ص 420، تفسير الكشاف، ج 1، 432؛ سنن بيهقي، ج 7، ص 45، ج 9، ص 218؛ الخصائص الكبرى، ج 2، ص 230؛ الدر المنثور في التفسير بالمأثور، ج 2، ص 90؛ نيل الاوطار من احاديث سيد الاخبار، ج 7، ص 225؛ الوفاء باحوال المصطفى، ج 2، ص 467؛ سنن الترمذي، ج 4، ص 186.

3 - ر.ك: الفصول المختارة من العيون و المحاسن، صص 12 - 14؛ بحار الانوار، ج 10، صص 414 - 416؛ سيد قطب، في ظلال القرآن، ج 1، ص 501؛ الجامع لاحكام القرآن، ج 4، ص 250.

4 - اهل حديث و مفسران و مورخان در بيان علت مشورت آن حضرت مطالبی را آورده‌اند که گویای این است که یکی از اهداف آن حضرت در مشورت کردن با امت همین بوده است. ر.ك: تفسير الطبري، ج 4، ص 101؛ و التفسير الكبير، ج 9، ص 66؛ و روح المعاني في تفسير القرآن العظيم و السبع المثاني، ج 4، ص 106؛ و التبيان في تفسير القرآن، ج 3، ص 32؛ مجمع البيان في تفسير القرآن، ج 1، ص 527؛ سفينة البحار، ج 1، ص 781.

5 - ر.ك: سيرة ابن هشام، ج 3، ص 70؛ تفسير الطبري، ج 4، ص 100؛ تفسير ابن كثير، ج 2، ص 142؛ التفسير الكبير، ج 9، ص 66؛ التبيان في تفسير القرآن، ج 3، ص 32؛ مجمع البيان في تفسير القرآن، ج 1، ص 527؛ تفسير روح المعاني، ج 4، صص 106 - 107؛ تفسير البيضاوي، ج 1، ص 187؛ تفسير الصافي، ج 1، ص 310؛ الجامع لاحكام القرآن، ج 4، ص 250، ج 16، ص 37.

6-«مراعاة لهم و احتراماً» تفسير محيي الدين بن عربي، ج 1، ص 213

اولین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری

The first annual conference of Architecture, Urban planning & Urban management

بهترین نظرها هم هستند، اگر خود را بی نیاز بینند و احساس کنند که نیازی به رأی و اندیشه دیگران ندارند، خوی استبداد پیدا می کنند. اما اگر با مردم رابطه برقرار کنند، از نظرات دیگران استفاده کنند، علاوه بر رشدی که به آنها می دهند، از خطر فرو رفتن و غلتیدن در استبداد دور می شوند. وقتی کسی خود را بی نیاز از دیگران می بیند، هر چند که از نظر اندیشه قوی باشد، شخصیت مردم را نادیده می گیرد. اندیشه‌ها را متوقف می کند. استعدادهای آماده را نابود می سازد. بدین ترتیب بهترین سرمایه و پشتوانه یک حکومت و نظام از بین می رود و سیر انحطاط آغاز می شود. بهترین افراد و محکمترین نظامها در صورت فرو رفتن در استبداد به هلاکت می رسند و این حقیقتی است گریز ناپذیر که بر زبان امام بیان، امیرمؤمنان (ع) چنین آمده است:

«من استبد برآیه هلاک». ۷. هر کس استبداد رأی ورزد هلاک می شود.

اهمیت و جایگاه شورا و مشورت در آیات و احادیث به وضوح بیان شده است که به چند مورد بسنده می شود:

قران می فرماید: «و امرهم شوری بینهم ... و کارشان را به مشورت با یکدیگر انجام می دهند» ۸

«و شاورهم فی الامر ... و در کارتان با ایشان مشورت کن .» ۹

«... وَإِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ تَسْتَرْضِعُوا أَوْلَادَكُمْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُمْ مَا آتَيْتُم بِالْمَعْرُوفِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ» ۱۰ « اگر پدر و مادر با رضایت و مشورت یکدیگر تصمیم گرفتند کودک را از شیر بگیرند اشکال به رأی آنان نیست . پیامبر(ص) می فرماید: مشورت حصار ندامت است و ایمنی از ملامت. ۱۱ همچنین فرمود: هیچ کس از مشورت بد بخت نشد و از خود رایی خوشبخت نشد ۱۲ . در غزوه خندق نبی اکرم (ص) با همه صحابه در مورد دفاع از مدینه به مشاوره پرداخت و نظر سلمان فارسی مبنی بر حفر خندق در قسمت نفوذی شهر پذیرفته شد . ۱۳ از فرمایشات نبی مکرم اسلام است که فرمود: اگر فرمانروایان شما از نیکان و ثروتمندان بخشنده باشند و کارها با مشورت انجام گیرد . پس روی زمین زیستن برای شما بهتر از درون است و هر گاه فرمانروایان شما و ثروتمندان بخشنده باشند ، امورتان با شورا انجام نگیرد در چنین وضعی درون خاک و مردن برای شما برتر از زندگی روی خاک است ۱۴ .

در غررالحکم آمده است: هیچ چیز همانند مشورت ، درستی و حقیقت را آشکار نمی سازد . با دشمنان خود مشورت کن ، تا از دیدگاهها ن ، مقدار دشمنی و جایگاه اهدافشان را بشناسی . اندیشه‌ها را به یکدیگر گره بزنی تا درستی و حقیقت از آن متولد گردد. جز با مشورت به راه درست نمی توان رسید. هر کس با خردمندان مشورت کند ، از درخشش افکار و اندیشه‌ها بهره مند شده است. در نهج البلاغه آمده است:

1 - کسی که افکار و اندیشه‌های گوناگون را استقبال کند ، موارد خطا و اشتباه را می شناسد ۱۵

2- کسی به رأی خود استبداد ورزد ، هلاک می گردد. ۱۶

3- هیچ تنهایی و بی کسی وحشتناک تر از خود پسندی و هیچ یاری مطمئن تر از رایزنی با یکدیگر نیست ۱۷ .

7- نهج البلاغه، حکمت 161؛ ربیع الابرار، ج 4، ص 49؛ وسائل الشیعة، ج 8، ص 425؛ بحار الانوار، ج 75، ص 104

8- شورا/38

9 - آل عمران/159

10- بقره /233

11- پیامبر اکرم /نهج الفصاحه

12- همان

13 - همان

14 - پیامبر اکرم تفسیر ابوالفتوح

15- نهج البلاغه - فیض الاسلام - حکمت 164

16- نهج البلاغه - کلمات قصار 152

17- نهج البلاغه - فیض الاسلام - حکمت 164

اولین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری

The first annual conference of Architecture, Urban planning & Urban management

*شورا در اندیشه بزرگان

لقمان حکیم: با پیران مشورت کن و با خردسالان نیز تسرم دار.
بوعلی سینا: خردمند اگر چه عاقل باشد از مشورت مستغنی نیست.
سقراط: با عاقل مشورت کن که رای او خالی از هوای نفسانی است و با نادان مشورت مکن زیرا که او تابع هوای نفس است.
جواهر الاخلاق: چون با تو مشورت کنند، جواب مده مگر بعد از تفکر و اندیشه ی بسیار.
مرزبان نامه: هر که به خود رایی استبداد زندگی کند و روی از استبداد مشاورت مشفقان ناصح و رفیقان صالح بگرداند، روزگار جز ناکامی پیش او نیاورد.

ناپلئون: باید در مشاوره، دقیق و خونسرد باشیم و در اجرای آن سخت و جدی.^{۱۸}

* آثار و حکمت های نهفته در شورا

با استناد به روایات و تکیه بر یافته های تجربی و عقلانی بشری می توان به صراحت بیان نمود که در امر مشورت چه در حوزه های فردی و حوزه های اجتماعی و چه در عرصه های حکومتی و مدیریتی آثار و فواید بسیار مترتب بوده و حکمت های فراوانی در آن نهفته است که اشاره می گردد:

- 1 - شخصیت دادن و تکریم افراد
- 2 - آزمایش مردم و شناسایی نخبگان
- 3 - انتخاب بهترین راه برنامه و تصمیم
- 4 - ایمنی از خطا و پیشیمانی هلاکت و سقوط
- 5 - بهره مندی از حمایت و پشتیبانی مردم
- 6 - مشاوره برای جلوگیری از انتقادهای بیجا
- 7 - برای جلوگیری از عمل زدگی مدیران و فرماندهان
- 8 - برای نیل به حیات طیبه و زندگی واقعی
- 9 - برای ورزیدگی نیروی فکر و اندیشه
- 10 - برای جلوگیری از استبداد فکری و دیکتاتوری
- 11 - به منظور توسعه فرهنگ مشارکتی و تقویت احساس مسئولیت همگانی
- 12 - جهت رهایی از تحیر و سرگردانی در تصمیم گیریها
- 13 - کشف مجهولات و باز شدن دریچه های علم و معرفت آثار و فواید مشورت:
- 14 - مشورت کردن، موجب شکوفایی استعداد می گردد.
- 15 - در مشورت، دوستان از دشمنان باز شناخته می شوند.

اولین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری

The first annual conference of Architecture, Urban planning & Urban management

- 16- مشورت با مردم، نوعی احترام به افکار آنان است و این خود، محبت و علاقه را در پی خواهد داشت.
- 17- کسانی که کارهای مهم خود را با مشورت انجام می دهند. بهترین راه رسیدن به مقصود را پیدا می کنند، در نتیجه کمتر گرفتار لغزش و زیان می گردند.
- 18- کسی که در کارهای خود با دیگران مشورت می کند، اگر به پیروزی و موفقیت دست یابد، کمتر مورد حسادت و دشمنی واقع می شود. زیرا دیگران پیروزی وی را از خودشان می دانند و اگر هم دچار شکست گردد زبان سرزنش مردم بر او بسته است.
- 19- مشورت کردن، مایه ی الفت و پیوند مردم با یکدیگر و بالا بردن ارزش و شخصیت آنان در جامعه است.
- 20- تضمین تداوم کار در سایه ی شورا.
- 21- دوری از انتقادهای مغرضانه.
- 22- بالا رفتن سطح دید اعضاء در باره ی یک مسئله با شنیدن نظرات متفاوت.
- 22- به وجود آمدن احساس وجود خیر در تصمیم اتخاذ شده.
- 23- به دست آمدن نتیجه ی مطلوب به لحاظ نقش عقل جمعی برای ارائه ی نظر.
- 24- تبلور روح اعتماد به نفس و یقین به برخورداری از حق تعیین سرنوشت در مردم و نیز احترام نسبت به رای اتخاذ شده.
- 25- همفکری و هماهنگی در مقام عمل و برقراری نوعی تفاهم و پیوند دوستانه میان افراد.
- 26- استحکام عقلا نیت و خردورزی و جلوگیری از سقوط در جزم گرایی.

*ویژگی ها و صفات مشاورین

مشاوران به عنوان افراد یا تیم های تصمیم ساز در صورت برخورداری از شایستگی های لازم نقش زیادی در افزایش سطح کارآمدی نهادهای تصمیم گیر ایفا می نمایند. بنابراین باید در گزینش آنان نهایت دقت را نمود «معمولا از تصمیم گیری به عنوان انتخاب بهترین راه از میان شقوق متصور برای نیل به هدفی یاد می شود. به همین دلیل لازم است مدیران و فرماندهان برای نیل به تصمیمات صحیح با مشاورین واجد شرایط رایزنی و تبادل نظر نمایند و پس از آن بدون تزلزل و مماشات با توکل به خداوند قاطعانه تصمیم گیری نمایند. امام علی (ع) ویژگی های زیر را برای مشاور لازم می دانند. تقوا خردمندی دوراندیشی دلسوزی تخصص دانش و آگاهی اهل تجربه نداشتن کینه و دشمن دوری از بخل حریص نبودن ترسو نبودن صداقت شجاعت و سرانجام مشاوره با جوانان هوشمند و پیران با تجربه.

مشارکت و نقش زن در توسعه و اقتصاد روستا

اولین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری

The first annual conference of Architecture, Urban planning & Urban management

در کشور ما با توجه به خصوصیات و بافت جوامع روستایی و عشایری بخش وسیعی از تولیدات کشاورزی و فرآورده‌های دامی برعهده زنان بوده و علاوه بر آن زن روستایی به عنوان زن خانه و ناظم امور اقتصاد خانواده در تصمیمات و پذیرش ایده‌های نو که منجر به بهبود وضعیت اقتصادی خانواده می‌شود، تاثیر و نفوذ داشته و سهم است و به طور کلی دو سوم فعالیت‌های روزمره را به عهده دارد. در کشور ما، توسعه کشاورزی بدون حضور زنان روستایی معنی ندارد و اینان همواره پیشروان توسعه کشاورزی هستند و علاوه بر خانه‌داری، سخت‌ترین فعالیت‌های تولیدی و کشاورزی را شبانه‌روزی انجام می‌دهند. حدود ۸۵ درصد فعالیت‌های دامداری و صنایع لبنی در روستاها توسط زنان اجرا می‌شود و آنان در برخی تولیدات کشاورزی و باغی ۱۰۰ درصد حضور فعال دارند. برنامه‌ریزان و سیاستگذاران کشور باید به نقش این گمنامان صحنه‌های تولید بیشتر توجه کنند و به حقوق و سهم آنان رسیدگی شود تا در فرآیند توسعه روستایی و توسعه اقتصادی کشور حضوری فعالتر داشته باشند و مشارکت آنان تضمینی برای تحول در تولید بخش کشاورزی باشد. زنان روستایی به عنوان نیمی از نیروی انسانی فعال بخش مهمی از تولید را تشکیل می‌دهند. جایگاه و نقش زنان در توسعه کشاورزی و روستایی بر هیچ کس پوشیده نیست. آنان در زمینه کاشت، داشت و برداشت محصولات کشاورزی نقش عمده‌ای برعهده دارند و از زمانی که انسان آموخت برای زنده ماندن باید غذا تهیه کند، زنان به فکر جمع‌آوری و نگهداری محصولات کشاورزی بودند.

اطلاعات و آمار فائو نشان می‌دهد که زنان روستایی حدود ۴۰ درصد فعالیت‌های کشاورزی را به خود اختصاص می‌دهند، در حقیقت زنان روستایی به عنوان نیروی کار جمعیت زیادی را در همه کشورهای در حال رشد و از جمله کشور ایران تشکیل می‌دهند و این جمعیت در برخی کشورها به بیش از ۸۰ درصد نیروی فعال بخش کشاورزی می‌رسد.

شیرواره و پول‌واره از قدیمی‌ترین تشکلهای همیاری و تعاون زنان روستایی است. این تعاونیها، مشارکت جمعی زنان در تولید را نشان می‌دهد. تعاونیهای تولیدی ابزار اصلی در فرآیند توسعه روستایی است. در تعاونیها، مشارکت گروهی در تولید ایجاد شده و خلاقیت و استعداد زنان روستایی بارور می‌شود. نمونه تعاونیهای تولیدی در کشورهای دیگر هم وجود دارد. «سیوا» در کره جنوبی و «تعاونی پس‌انداز» در بنگلادش و دیگر کشورها به صورت بسیار فعالی وجود دارد و تولیدات آنها به بازارهای بین‌المللی هم صادر می‌شود.

علاوه بر تعاونیهای تولیدی قدیم، قبل از انقلاب شرکت های سهامی زراعی به وجود آمد که حضور زنان در این شرکتها بسیار ناچیز بود و فقط مردان سهم داشتند. پس از انقلاب، جهادسازندگی و دیگر سازمان های مرتبط با روستاها، تعاونی های تولیدی و خدماتی تشکیل دادند که باعث شد حضور زنان روستایی بسیار چشمگیر شود. شرکت های تعاونی فرش دستباف به عنوان بازوی توانمند در حمایت اقتصادی از تولیدکنندگان و بافندگان فرش و گلیم تشکیل شد. تشکیل این تعاونیها در سال ۱۳۶۴ آغاز شد و اکنون ۵۰۰ تعاونی تولید فرش دستباف وجود دارد که اعضای آن بیشتر زنان روستایی هستند. همچنین در بعضی مناطق کشور، زنان در شرکتهای تعاونی تولید ابریشم، زنبورداری و خدمات مشارکت فعال دارند و حدود ۹۰ درصد از فعالیت های تولیدی را با همکاری یکدیگر اجرا می‌کنند.

*نگرش امام خمینی(ره) به نقش زنان

در اندیشه امام خمینی، ضمن برشماری خیانات و نقشه های استعماری درباره زنان، به کرامت و مقام زن در اسلام، جایگاه و نقش و حقوق زنان در نظام اسلامی، معرفی زنان بزرگ عالم به عنوان اسوه و نمونه برای این قشر، نقش تربیتی زنان در خانواده در کنار فعالیت در صحنه های اجتماعی، به ویژه نقش زنان در پیروزی انقلاب اسلامی و دفاع مقدس، به طور مبسوط پرداخته شده است که ذیلا به طور اجمال به مواردی اشاره می‌شود. حضرت امام در وصیت نامه سیاسی، الهی به نقش ارزنده زنان در جهت حضور در عرصه های گوناگون اشاره نموده و

اولین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری

The first annual conference of Architecture, Urban planning & Urban management

در این رابطه می‌فرمایند: ما مفتخریم که بانوان و زنان پیر و جوان و خرد و کلان در صحنه‌های فرهنگی و اقتصادی و نظامی حاضر، و هم دوش مردان یا بهتر از آنان در راه تعالی اسلام و مقاصد قرآن کریم فعالیت دارند.^{۱۹} زن انسان است، آن هم یک انسان بزرگ، زن مربی جامعه است، از دامن زن انسان‌ها پیدا می‌شوند،... مبدأ همه سعادت‌ها از دامن زن بلند می‌شود، زن مبدأ همه سعادت‌ها باید باشد.^{۲۰} مقام زن مقام والا است؛ عالی مرتبه هستند، بانوان در اسلام بلند پایه هستند.^{۲۱} از نظر حقوق انسانی، تفاوتی بین زن و مرد نیست. زیرا که هر دو انسانند و زن حق دخالت در سرنوشت خویش را همچون مرد دارد.^{۲۲} خانم‌ها حق دارند در سیاست دخالت بکنند، تکلیفشان است.^{۲۳} - همان طوری که مردها باید در امور سیاسی دخالت کنند و جامعه خودشان را حفظ کنند، زن‌ها هم باید در فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی هم دوش مردها باشند.^{۲۴}

*ضرورت انتخاب شوراهای شهر و روستا و نقش آن‌ها در مدیریت شهری

بطور خلاصه با اهمیت، آثار و جایگاه مشورت و اوصاف مشاور آشنا شدیم در این قسمت بطور مختصر نقش شورای شهرو روستا در بهبود مدیریت شهری و روستایی تبیین و ضرورت شرکت گسترده در انتخابات ترسیم می‌شود.

الف: ضرورت شوراهای شهر و روستا

فلسفه وجودی شورا عبارت است از آگاهی یافتن از نظرات گوناگون برای رسیدن به بهترین رای و نظر و این عمل حکم واجب را دارد. خداوند متعال شورا و مشورت را از ویژگی‌های مومنان برمی‌شمارد و عمل به شورا و مشورت را برای مومنان عملی واجب می‌داند. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران که توسط جمعی از حقوقدانان و فقهای برجسته بر اساس شرع مقدس اسلام نوشته شده است، اصول و ارکان نظام جمهوری اسلامی ایران را ترسیم کرده و در فصل هفتم خود به شوراهای پرداخته است.

شوراهای به عنوان فراگیرترین و گسترده‌ترین زنجیره‌ی نهاد مدنی پاسخ به یک نیاز اجتماعی است که در گذشته به شیوه‌های سنتی و اکنون به شکل نوین در قالب بستری مناسب جهت مشارکت مردمی تجلی یافته است بر همین اساس در اصول ششم و هفتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران شوراهای از ارکان مهم تصمیم‌گیری و اداره‌ی امور کشور قلمداد شده که با اتکا به آرای عمومی از راه انتخابات یا از راه همه‌پرسی به نقش‌آفرینی در بخش‌های گوناگون تصمیم‌گیری، نظارتی و مدیریتی پرداخته و می‌پردازند. شورا به عنوان یک نهاد مردمی با بهره‌گیری از آرای صاحب‌نظران و نخبگان فکری در عرصه‌های متنوع امتیازات و تأثیرات اجتماعی مثبتی مانند پرکردن خلاء مدیریتی، انتقال تصدی دولت به مردم، اجرای سیاست عدم تمرکز، تسریع در جریان کارها و امور مردم، رفع تبعیض، نظارت اجتماعی

¹⁹- صحیفه امام، ج 21، ص 397

²⁰- صحیفه امام، ج 7، ص 239

²¹- صحیفه امام، ج 6، ص 30

²²- صحیفه امام، ج 4، ص 364

²³- صحیفه امام، ج 10، ص 15

²⁴- صحیفه امام، ج 18، ص 403

اولین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری

The first annual conference of Architecture, Urban planning & Urban management

آگاهی بخش عمومی، ارتقای مشارکت، نیرو سازی و رشد استعداد های مردمی را به همراه خواهد داشت ضمن آنکه در تعامل با سایر نهادها، اتکا به قانون گرایی، عرصه ی تجربه آموزی در مدیریت شهری، حسن اعتماد و وفاق و همدلی بین اقشار مردم و اجرای پروژه های فرهنگی و اجتماعی می تواند تأثیرگذار باشد.

در اصل یکصدم قانون اساسی پیشبرد سریع برنامه های اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، بهداشتی، فرهنگی، آموزشی و سایر امور رفاهی را منوط به همکاری مردم (مشارکت) با نظارت شورا دانسته است بدین منظور اعضای شورا به عنوان برگزیدگان مردم می بایست با هنرمندی از پتانسیل موجود انسانی بویژه متخصصان و کارشناسان و معتمدان محلی با در نظر گرفتن منافع تمامی آحاد جامعه شهروندی در جهت ایجاد محیطی ایمن و آرام بکوشند. مع الوصف انتخابات رکن اصلی مدنیت است. اصلی که بر اساس آن انسانها توافق می کنند که در رقابت معنی دار منافع طرفین را تعیین کنند. در نظام های مدرن اداره جامعه بر اساس یک توافق جمعی شکل می گیرد. تبعیت با رضایت جامعه انسانی از ساختار قدرت که بر اساس قرارداد اجتماعی شهروندان ملزم به رعایت قوانین مطروحه هستند. به نوعی که تمامی شهروندان خود را در تصمیم گیری و تصمیم سازی سهیم می دانند و تبعات آن را می پذیرند. با رشد شهرنشینی و متراکم شدن نیازهای انسانی و به ویژه تقسیم کار در جامعه انسانی و تخصصی شدن امور اندیشمندان جوامع انسانی بر ای تسهیل در امور شهرنشینی بر آن شدند که مشارکت اجتماعی را تعمیم دهند. زیرا احساس می شد که قوانین دستوری براهتی از سوی شهر وندان قابل اجرا نیست. و برای توسعه شهری لازم است که تمامی افراد جامعه در آن مشارکت جویند و بهتر ین روش انتخاب افراد بر اساس حق مساوی برای انتخاب شدن و انتخاب کردن می باشد. در تعبیر دیگر با رشد و توسعه جامعه انسانی و رشد روز افزون نیازهای شهر نشینی و بروز مشکلات آن (تراکم، حاشیه نشینی، بیکاری، فقر، نوسازی، اشتغال و...) نیاز به تشکیل کانون اندیشه ورزانی بود که با هم اندیشی و مساعدت همگانی راه های برون رفت از معضلات اجتماعی را یافته و با برنامه ریزی دقیق آنها هموار سازند. شوراهای شهر و روستا بستری بود که می توانست این گره را با تعامل گشوده و در جهت بهسازی زندگی اجتماعی گام بردارد. بنابراین شورا های اسلامی شهر و روستا جایگاه بسیار والایی می تواند داشته باشد و نقش مهمی را در کشور ایفا کند اما شرط اصلی آن توجه به توصیه های مقام معظم رهبری در سال " حماسه سیاسی و حماسه اقتصادی و اقدام حماسی در راستای تحقق اهداف و وظایف شورا است.

*ب: نقش شورای شهر در بهبود مدیریت شهری

مدیریت شهری یکی از مسائل نوین علوم سیاسی و مدیریت در چهارچوب مفاهیمی نظیر تمرکززدایی و حکومت های محلی است. هر چند از زمان پیدایش دموکراسی های غربی بحث تمرکززدایی و محلی گرایی به نوعی مطرح بوده است اما در کشور ما مسئله تمرکززدایی و مدیریت شهری مفهوم نوینی است که پس از پیروزی انقلاب و مطرح شدن شوراهای در ذیل اصل هفتم قانون اساسی وارد گفتمان سیاسی و اجتماعی جامعه ایران شد. بنیانگذاران قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران با توجه به وسعت و پراکندگی جمهوری اسلامی ایران از همان ابتدا اصل شوراهای شهر و روستا را به مثابه یکی از اصول جمهوری اسلامی در ذیل فصل هفتم قانون اساسی آورده تا با مشارکت دادن مردم مؤمن و متدین در اداره امور مربوط به خودشان، زمینه رشد و شکوفایی شهرها را فراهم آورند اما متأسفانه در طول 34 سالی که از عمر با برکت جمهوری اسلامی میگذرد از ظرفیت های قانون اساسی و شوراهای شهر به خوبی استفاده نشده و تصور عمومی نقش شوراهای شهر را تا حد یک ناظر شهرداری پایین آورده است. تصور عمومی و باور غلطی که از مسئله مدیریت شهری در ایران وجود دارد آن را محدود به مدیریت شهرداری نموده است در حالی که مسئله مدیریت شهری مسئله ای فراتر از امور شهرداری و شامل کلیه مسائل مربوط به یک شهر اعم از گسترش کالبدی، توسعه فضای سبز، امکانات رفاهی و تفریحی و سایر موارد مربوط به یک شهر می شود؛ هرچند که عملکرد شوراهای

اولین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری

The first annual conference of Architecture, Urban planning & Urban management

شهری در چند سال گذشته بر این تصور غلط دامن زده است. به هر حال امروزه شهرها به عنوان مرکز تجمع خیل عظیمی از مردم و به عنوان عمده ترین مرکز بازیگران اقتصاد ملی، نیازمند برنامه ریزی دقیق و بهبود مدیریت شهری به منظور تثبیت رشد اقتصادی، ثبات سیاسی و افزایش مشارکت شهروندان و حل بیکاری، فقر زدایی و جلوگیری از تخریب محیط زیست در جهت افزایش رضایتمندی شهروندان است. یکی از مهمترین عناصر که می تواند نقش مهمی در بهبود مدیریت عملکرد شهری داشته باشد شورای شهر است. امروزه یک مدیر شهری باید بتواند نقاط قوت و ضعف شهر خود را شناخته و در صدد تقویت مزایای رقابتی آن بر آید؛ از این رهگذر است که شهر می تواند نقطه قابل اتکایی در شبکه اقتصادی کشوریباید و نقش خود را در جهت توسعه ملی بهبود بخشد. بنابر این نتیجه میگیریم که مدیریت شهری با مدیر و ناظر شهرداری تفاوت های بسیاری دارد و اولی مسئول ارتقاء قابلیت ها و توانمندی های شهر و شهرنشینان است در حالیکه دومی بیشتر مجری برنامه های مدیران شهری است و پاسخگویی و مسئولیت آن محدود به نحوه عملکرد است و نه نتایج و پیامدهای آن.

با توجه به رشد بی رویه شهرها و شهرنشینی به خصوص در کشورهایی که از مقوله توسعه نامتوازن و عدم تقسیم منابع و امکانات رنج می برند و کشور به چند شهر محدود توسعه یافته و انبوه شهرهای توسعه نیافته تقسیم می شوند مبحث مدیریت شهری به منظور جلوگیری از تراکم انبوه مشکلات اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی و افزایش میزان توسعه و پویایی اقتصادی و اجتماعی از مباحث اساسی است که عدم توجه به آن ممکن است موجبات نارضایتی های اجتماعی، اقتصادی و چه بسا سیاسی را فراهم آورد. در جامعه کنونی ما مدیران شهری باید بکوشند تا:

- 1 - زیرساخت های اساسی برای عملکرد کارآمد شهرها را با عنایت خاص به نقاط کناری و حاشیه شهرها فراهم آورند.
- 2 - به منظور توسعه منابع انسانی، افزایش بهره وری و بهبود استانداردهای زندگی شهری خدمات لازم را فراهم نمایند.
- 3 - در جهت زیبا سازی شهر، بر حاشیه و حاشیه نشینی شهردر ابعاد مختلف توجه ویژه داشته باشند
- 5 - عملکرد شوراهای شهرها و به خصوص در کلان شهرها محدود به نظارت بر شهرداری و انجام پروژه های عمرانی نباشد
- 6 - شورا دارای یک برنامه استراتژیک و با چشم انداز تعریف شده و با برنامه کاری اولویت دار به منظور دستیابی به توسعه پایدار بوده باشد
- 7 - در فراخور اهداف و وظایف شورا، به مسایل و مشکلات مردم توجه شود.
- 8 - استفاده از نظام خودیاری و منابع مالی روستاییان با حمایت و هدایت نهادهای مالی و نظارتی دولتی پروژه های اقتصادی سود آور و اشتغال زا در روستاها و یا مجتمع های روستایی را ایجاد نماید.

*ج: نقش شوراهای اسلامی در عمران و آبادانی روستاها

همه باید به این باور برسند که مردم جایگاه بی بدیلی در تعیین سرنوشت دارند، این اندیشه در قرآن کریم، روایات و احادیث بویژه در اندیشه سیاسی امام خمینی (ره) مورد تأکید قرار گرفته است. این مردمنده که بیش از همه با ارزشمند و در ادوار مختلف تاریخی ماندند و با بد و خوب دولت و حکومت‌ها ساختند و به زندگی خود ادامه دادند و دولت‌ها و حکومت‌ها یکی پس از دیگری آمدند و رفتند اما مردم همچنان

اولین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری

The first annual conference of Architecture, Urban planning & Urban management

مشغول زندگی هستند، بی‌شک دولتی و حکومتی مستدام و باثبات خواهد بود که به جایگاه مردم باور بیشتری داشته باشد و برای بهتر زیستن مردم گام بردارد.

اداره امور محلی از قبیل عمران، آبادانی، بهداشت و به طور کلی تأمین رفاه و آسایش اهالی شهرها و روستاها به عنوان زیستگاهی مطلوب برای مردم وظیفه‌ای است که به عهده شهرداری‌ها و دهیاری‌ها نهاده شده است و بر اساس قانون، مردم در اداره امور، به طور مستقیم شرکت و دخالت دارند و البته شهرداری‌ها و دهیاری‌ها دارای شخصیت حقوقی، استقلال مالی و اداری هستند و از خود دارای اموال، بودجه و درآمد، حقوق و تکالیف مخصوص و ممتاز از دولت هستند.

شوراهای اسلامی شهر و روستا نیز در قبال شهرداری‌ها و دهیاری‌ها عهده‌دار تصمیم‌گیری و سیاستگذاری‌های محلی هستند و دارای اختیارات وسیعی بوده که باید بر عملکرد آنها نظارت داشته باشند.

شوراهای اسلامی در عمران و آبادانی روستاها نقش مهمی دارد و ورود افراد کارآمد و بومی به این نهاد در صورت آشنایی آنان با قوانین و مقررات و وظایف شوراهای می‌تواند این نقش را بیش از پیش بهبود بخشد. توسعه بخش کشاورزی از محورهای مهم برنامه ریزی‌های اقتصاد کشور به شمار می‌رود و عمران و آبادانی روستاها با هدف جلوگیری از مهاجرت‌های بی‌رویه روستانشینان به شهرها و فعالیت‌های روزافزون آنان در بخش کشاورزی و صنایع تبدیلی این بخش امری مهم و حائز اهمیت به شمار می‌رود.

در این راستا تسهیل زندگی مردم، برطرف کردن معضلات، سالم‌سازی محیط زیست، پرداختن به نیازهای فوری‌تر در عین اهتمام به کارهای زیربنایی و اولویت دادن به مناطق مستضعف‌نشین از توصیه‌های اولیه مقام معظم رهبری به اعضای شورای اسلامی است. از دیگر توصیه‌های مقام معظم رهبری به اعضای شورای اسلامی می‌توان به رعایت دقیق قوانین و عدم تخطی از آن، آلوده نشدن به اسراف و هدر ندادن بیت‌المال و در یک کلمه رعایت تقوا و تدبیر و پشتکار و بهره‌گیری از دانش و تجربه اشاره کرد.

※اهم وظایف شوراهای اسلامی روستا

با توجه به اینکه آشنایی و آگاهی کامل اعضای شورا با اهداف و وظایف شورا در تحقق فعالیت‌ها و برنامه‌ها مؤثر است لذا اهم وظایف شوراهای اسلامی روستا را به شرح ذیل مورد تأکید قرار می‌دهیم:

الف - نظارت بر حسن اجرای تصمیم‌های شورای اسلامی روستا.

ب - بررسی و شناخت کمبودها، نیازها و نارسایی‌های موجود در روستا و تهیه طرح‌ها و پیشنهادهای اصلاحی و عملی در این زمینه‌ها و ارائه آن به مقامات مسئول ذیربط.

ج - جلب مشارکت و خودیاری مردم و همکاری با مسئولین اجرایی وزارتخانه‌ها و سازمانهایی که در ارتباط با روستا فعالیت می‌کنند و ایجاد تسهیلات لازم جهت پیشبرد امور آنها.

د - تبیین و توجیه سیاستهای دولت و تشویق و ترغیب روستاییان جهت اجرای سیاستهای مذکور.

اولین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری

The first annual conference of Architecture, Urban planning & Urban management

هد نظارت و پیگیری اجرای طرح‌ها و پروژه‌های عمرانی اختصاص یافته به روستا.

و - همکاری با مسئولان ذیربط برای احداث، اداره، نگهداری و بهره‌برداری از تأسیسات عمومی، اقتصادی، اجتماعی و رفاهی مورد نیاز روستا در حدود امکانات.

ز - کمک رسانی و امداد در مواقع بحرانی و اضطراری مانند جنگ و وقوع حوادث غیرمترقبه و نیز کمک به مستمندان و خانواده‌های بی‌سرپرست با استفاده از خودیاری‌های محلی.

ح - تلاش برای رفع اختلافات افراد و محلات و حکمیت میان آنها.

ط - ایجاد زمینه مناسب جهت اجرای مقررات بهداشتی و حفظ نظافت و تأمین بهداشت محیط.

ی - همکاری با نیروهای انتظامی جهت برقراری امنیت و نظم عمومی.

ک - ایجاد زمینه مناسب و جلب مشارکت عمومی در جهت اجرای فعالیتهای تولیدی وزارتخانه‌ها و سازمانهای دولتی.

ل - جلب مشارکت و همکاری عمومی در انجام امور فرهنگی و دینی.

م - انتخاب فردی ذیصلاح به سمت دهیار برای مدت چهار سال بر اساس آیین‌نامه مربوط و معرفی به بخشدار جهت صدور حکم

*وظایف دهیار

بر اساس ماده ۶۹ (اصلاحی ۱۳۸۲/۷/۶) - دهیار به مدت چهار سال انتخاب و وظایف زیر را به عهده دارد:

1 - اجرای مصوبات شورای روستا .

2 - همکاری با نیروی انتظامی در خصوص اعلام وقوع جرایم، اجرای مقررات خدمت وظیفه عمومی، حفظ نظم عمومی و سعی در حل اختلافات محلی .

3 - اعلان فرامین و قوانین و مقررات عمومی .

4 - همکاری در حفظ و نگهداری تأسیسات عمومی و عمرانی و اموال و دارایی‌های روستا .

5 - همکاری با سازمانها و نهادهای دولتی و ایجاد تسهیلات لازم در جهت ایفای وظایف آنان .

6 - مراقبت در اجرای مقررات بهداشتی و حفظ نظافت و ایجاد زمینه مناسب برای تأمین بهداشت محیط .

اولین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری

The first annual conference of Architecture, Urban planning & Urban management

- 7 - همکاری با سازمانهای ثبت احوال و اسناد در جهت ثبت وقایع چهارگانه سجلی و اسناد و املاک .
- 8 - همکاری با مسئولین ذیربط در جهت حفظ، نگهداری و بهره برداری منابع طبیعی و میراث فرهنگی واقع در روستا .
- 9 - اجرای طرحهای عمرانی و خدماتی در محدوده روستا در صورت آمادگی با تأیید کمیته برنامه ریزی شهرستان .
- 10 - تشکیل پرونده برای ایجاد بناها، تاسیسات و تفکیک اراضی در محدوده قانونی روستا وارجاع به بخشدارای جهت صدور مجوز

*پیشنهاد:

شوراهای اسلامی روستاها و دهیاران محترم بایستی درجهت رشد و توسعه روستایی اقدامات عملی و کاربردی را در تحقق موارد ذیل متجلی سازند:

1 - داشتن برنامه و طرح های کارآفرینی اقتصادی فراخور پتانسیل ها و استعداد منطقه :

حفظ جمعیت روستایی و رونق بخشیدن به رشد آن به منظور دستیابی به سطوح بالای توسعه نیازمند کارآفرینی در ابعاد کوچک و متوسط مقیاس است^{۲۵}. کارآفرینی فرصت های جدیدی را ایجاد می کند. درآمد را بهبود بخشیده، دارایی و سرمایه را افزایش می دهد. و روی هم رفته استاندارد زندگی در جوامع روستایی را در نتیجه کسب و کارهای اقتصادی جدید رشد می دهد^{۲۶}

2- بسترسازی مشارکت اجتماعی و اعتماد متقابل مردم و شوراهای دهیارها در راستای تحقق فعالیت ها:

توسعه روستایی بیش از هر چیزی در گرو توسعه منابع انسانی از طریق مشارکت و اعتماد اجتماعی است. به عبارت دیگر توسعه منابع انسانی در توسعه مشارکت آحاد مردم از هر قشری عامل کلیدی و پیش شرط ضروری برای دستیابی به توسعه پایدار روستایی است^{۲۷} در دنیای امروز مشارکت مردمی یکی از راههای رسیدن به پیشرفت و توسعه است. رهیافتهای مشارکتی همه مردم محلی را برای داشتن نقش موثر در سرنوشتشان آماده می کند و آنها را قادر می سازد تا در فرایندهای توسعه و حفاظت مشارکت نمایند^{۲۸}. همکاری و تعاون در سطح مدیریت محلی منافع بسیاری دارد از جمله : افزایش ظرفیت تصمیم گیری محلی، حفظ هویت محلی، افزایش دسترسی به منابع بیرونی، صرفه جویی های تولید، بهره وری و سودمندی بیشتر، نگهداری منابع اقتصادی و گسترده تر شدن اثرات سیاسی از طریق قدرت دهی به افراد^{۲۹}.

3- جذب اعتبارات عمرانی: یکی از راههای توسعه هر روستایی ساخت مدارس، بیمارستانها، مجموعه های ورزشی، بانک ها و می باشد. یکی از وظایف شوراهای دهیارها که می تواند منجر به توسعه روستایی و بهبود زندگی مردم گردد جذب اعتبارات عمرانی می باشد.

4- هماهنگی و تعامل لازم در جهت توجه ویژه به وضعیت بهداشتی و درمانی مردم روستایی: با توجه به اهمیت و جایگاه بهداشت در زندگی امروزه و خطراتی که روستاییان را بواسطه سبک زندگی خاص آنان تهدید می کند، ارائه آموزش های لازم بهداشتی و

²⁵ - جاجرمی و پوررجب، 1388: 45

²⁶ - هاشمی و همکاران، 1390: 100

²⁷ - ازکیا و حسنی راد، 1388: 9

²⁸ - رضوانی و احمدی، 1388: 30

²⁹ - همان 31

اولین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری

The first annual conference of Architecture, Urban planning & Urban management

تاسیس مراکز درمانی مناسب از جمله خواسته های مردم روستاست که توسط شوراهای دهیاریها قابل پیگیری می باشد. علاوه بر آن دفن زباله و نیز مسائلی از قبیل ساماندهی گورستان و احداث غسلخانه بهداشتی از ضروریات توسعه روستایی می باشد.

5- استفاده از ظرفیت ها و پتانسیل های موجود در روستاها: در این زمینه بخصوص می توان به وجود امام زاده ها و مناطق طبیعی و جاذبه های خاصی که وجود دارد اشاره کرد. موارد فوق لزوم سرمایه گذاری ویژه ای را در ابعاد مختلف آن می طلبد. چرا که برخی روستاها بدلیل شرایط خاصی که دارند بیش از دیگر روستاها مستعد رشد و توسعه می باشند.

6- تهیه و اجرای طرح هادی روستایی: بخصوص تعریض معابر، جدول کشی حاشیه خیابان، دفع سیلاب و جمع آوری آبهای سطحی و احداث پل جهت عبور و مرور، روشنایی معابر، تجهیز روستا به ساختمان و وسایل آتش نشانی و از جمله وظایف اصلی شوراهای دهیاری ها در روستاها محسوب می شود که از عوامل زمینه ساز توسعه روستاهاست.

7- توسعه گردشگری روستایی: صنعت گردشگری به عنوان گسترده ترین و متنوع ترین صنعت در دنیا محسوب می شود. که می تواند منبع اصلی اشتغال و درآمد و توسعه روستایی باشد. ایجاد مهمان خانه، استراحتگاه و تفریگاه های لازم در مناطق روستایی به توسعه گردشگری کمک شایانی می نماید. ورود گردشگران به مناطق روستایی علاوه بر ایجاد درآمد برای مردم ساکن در منطقه موجب ایجاد فرصت های شغلی و بهبود سطح زندگی مردم می گردد.^{۳۰}

8- توسعه صنایع کوچک: صنعتی شدن روستاها با تاکید بر صنایع کوچک در چارچوب طرح جامع ملی با سه هدف عمده اصلاح درآمد سرانه، کاهش بیکاری و سوء بیکاری در روستاها و کاهش عدم تعادل های بین منطقه ای امری ضروری است^{۳۱} در این راستا شوراهای دهیاریها می توانند با جذب سرمایه گذاران داخلی و خارجی بخش خصوصی زمینه رشد و شکوفایی اقتصادی را فراهم نمایند.

9- توجه ویژه به مسکن روستایی: با توجه به اینکه مسکن نامناسب مستعد آسیب های مالی و جانی و حتی اخلاقی می باشد، لذا توجه ویژه به مساله ساخت و ساز در مناطق روستایی به امر توسعه کمک می نماید. در این راستا پیگیری وام مسکن روستایی می تواند موجب تسریع در ساخت مسکن روستایی گردد.

10- توانمند سازی زنان و توجه ویژه به نیازها و استعداد آن ها: توانمندسازی زنان روستایی مهمترین عامل توسعه به شمار می آیند. در این بین زنان نیمی از منابع انسانی هر جامعه ای را تشکیل می دهند. بنابراین برنامه ریزی اصولی برای آنها باید از بنیادهای مهم هر جامعه ای باشد. بویژه اینکه در نظر گرفتن این جمعیت چه به عنوان تولید کننده، چه به عنوان خدمت رسان و چه به عنوان مصرف کننده، در تعادل و توازن توسعه نقشی اساسی دارد. زنان باید امکان پرورش و رشد خلاقیت های خود را داشته باشند. چرا که هرچه زنان توانمندتر باشند نقش مهمتری در فرایند توسعه روستایی خواهند داشت. لذا توجه به بحث آموزش از جمله مباحث مهم در ارتباط با زنان محسوب می شود. به طور کلی توانمندسازی زنان شامل سه شاخص اصلی از نظر اقتصادی تولیدی، از نظر سیاسی مشارکت کننده و از نظر اجتماعی فعال می باشد.^{۳۲}

10 - ترویج و توسعه فرهنگ اسلامی: جوامع گوناگون انسانی دارای فرهنگ های متفاوتی هستند و فرهنگ شخصی هر فرد می تواند متمایز از دیگران باشد. در زمان حاضر، فرهنگ نقش تعیین کننده ای در زندگی همگان دارد و لازم است که برای حفظ دستاوردهای فرهنگی و به ویژه میراث تاریخی و نیازهای فرهنگی شهروندان تلاش شود. اگرچه مسئولیت امور فرهنگی عموماً بر عهده دولت هاست؛ اما تنوع و پیچیدگی فرهنگ و تفاوت های ظریف اقلیمی، زبانی، مذهبی و قومی موجب ایجاد خرده فرهنگ های متعدد در کنار فرهنگ عمومی هر جامعه می شود. از همین رو ضروری است که علاوه بر دولت ها تمامی نهادها و سازمان هایی که هم در عرصه ای امور عمومی

30- سید علی پور و همکاران، 1389: 2

31 - طاهرخانی، بی تا: 154

32- کولایی و طاهری، 1389

اولین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری

The first annual conference of Architecture, Urban planning & Urban management

جامعه فعالیت می‌کنند، فرهنگ و مدیریت فرهنگی را مدنظر قرار دهند. از جمله نهادهای مهم در این عرصه، مدیریت‌های محلی هستند که در کشور ما در سطح شهرها با عنوان شهرداری و شورای شهر، و در سطح روستا با عنوان دهیاری و شورای روستا شناخته می‌شوند. شورا نهاد سیاست‌گذار شهر است و وظیفه دارد سیاست‌ها و برنامه‌های مربوط به اداره‌ی شهر را تدوین کند و آن‌ها را برای اجرا در اختیار شهرداری قرار دهد. پسر مقابل دسیسه‌ها و تهاجم فرهنگی دشمنان، داشتن برنامه عملیاتی ترویج و توسعه فرهنگ و معارف اسلامی، برنامه ریزی منطقی و اصولی در جهت ارتقاء آگاهی‌ها و ایجاد باور در اعتقادات، آگاه‌سازی جامعه هدف از اهداف دشمن در اولویت کاری شوراها و دهیاران محترم باشد موارد ذیل می‌تواند از مصادیق محورهای باشد:

- 1 - بررسی و شناخت کمبودها، نیازها و نارسایی‌های فرهنگی؛
- 2 - تهیه‌ی طرح‌ها و پیشنهادهای اصلاحی و ارائه‌ی راه‌حل‌های کاربردی در حوزه‌ی فرهنگی؛
- 3 - امکان‌سنجی مشارکت مردم در انجام خدمات فرهنگی؛
- 4 - اقدام در خصوص تشکیل سازمان‌های مردم‌نهاد NGO؛
- 5 - ارتقاء شاخص‌های فرهنگی در روستا

*منابع

- 1- ازکیا، مصطفی، (1381). جامعه‌شناسی توسعه، تهران: نشر کلمه.
- 2- ازکیا، مصطفی، (1385). جامعه‌شناسی توسعه و توسعه نیافتگی روستایی ایران. تهران: انتشارات اطلاعات.
- 3- ایمانی جاجرمی، حسین، پوررجب میان‌دواب، پیمان (1388). سنجش و تحلیل ویژگی‌های کارآفرینی دهیاران با تاکید بر عوامل زمینه‌ای موثر بر آن.
- 4- هاشمی و همکاران، (1390). تبیین نقش دهیارها و شوراهای اسلامی در توسعه کارآفرینی روستایی. فصلنامه پژوهش‌های روستایی، شماره 1 صص 93-114.
- 5- رضوانی، محمدرضا، (1383). مقدمه‌ای بر برنامه ریزی توسعه روستایی در ایران، تهران: نشر قومس.
- 6- رضوانی، محمدرضا، احمدی، علی، (1388). شوراهای اسلامی روستایی، مشارکت مردمی و توسعه روستایی. فصلنامه پژوهش جغرافیای انسانی، شماره 4 صص 35-50.
- 7- ازکیا، مصطفی، حسنی راد، کریم، (1388). نقش اعتماد اجتماعی در مشارکت مردم در طرح‌های توسعه روستایی، پژوهش‌نامه علوم اجتماعی، سال 3 شماره 1 صص 7-27.
- 8- جعفری نژاد، مسعود و همکاران، (1389). بررسی جایگاه دهیارها به عنوان نهادهای میانجیگری بین دولت و مردم، فصلنامه تحقیقات سیاسی و بین‌المللی، شماره 5 صص 85-114.
- 9- احمدی پور زهرا، و همکاران، (1388). ارزیابی نقش شورای اسلامی در توسعه روستایی، فصلنامه برنامه ریزی و آمایش فضا، شماره 3 صص 1-20.
- 10- رضوانی، محمدرضا، احمدی، علی، (1388). بررسی عملکرد شوراهای اسلامی در توسعه روستایی. دوفصلنامه مدیریت شهری، شماره 24 صص 27-36.
- 11- سیدعلی پور، سی خلیل و همکاران، (1389). مدیریت گردشگری روستایی و نقش آن در توسعه روستایی. پایان‌نامه دکتری علوم و تحقیقات.

اولین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری

The first annual conference of Architecture, Urban planning & Urban management

- 12- کولایی، الهه، طاهری، ابراهیم، (1389). تاثیر توانمندسازی زنان بر توسعه روستایی در ایران. فصلنامه زن و حقوق توسعه شماره 5 صص 50-65.
- 13- مهدوی، مسعود، نجفی کانی، علی اکبر، (1384). دهیاریها، تجربه ای دیگر در مدیریت روستاهای ایران، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی، شماره 53 صص 21-39.
- 14- طاهرخانی، مهدی، (بی تا). صنایع کوچک سنگ بنای استراتژی آینده توسعه روستایی. فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره 546 صص 151-168.
- 15 - جعفری محمدتقی «شوراها» کتاب نقد ص 292 - 298
- 16 - رضا استادی، شوری در قرآن و حدیث، ص 59.
- 17 - جایگاه زن در اندیشه امام خمینی، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی(س)، (تبیان، دفتر هشتم)